

TOELICHTING bij het besluit tot vaststelling van een beschermd stadsgezicht ex artikel 20 van de Monumentenwet in BUREN, gemeente Buren.

Het beschermde stadsgezicht omvat het op de bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg tek. nr. 060) door een stippellijn omgrensde gebied.

Het huidige Buren binnen zijn omwalling heeft een nage- noeg rechthoekige plattegrond, aan de zuid- en oostzijde be- grensd door een hoge ommuring langs de Korne, een zijrivier- tje van de Linge, in het westen en het noorden door de gracht, die uit het einde van de XIVde eeuw dateert. Aan de noordzij- de ligt de stadsmuur in de daar in 1621 verbrede wal.

De oudste bebouwing zal gelegen hebben aan de wal langs de Korne. De ontwikkeling als stad begon na de stichting van een kapel door Alard van Buren tussen 1367 en 1395, ter plaat- se van de latere kerk, aan de weg van het kasteel naar de Korne in oostelijke richting. Hier ontstond het centrum van het latere stadje. Een groot centraal gelegen marktplein heeft zicht nooit ontwikkeld; met de naam "Markt" wordt slechts een driehoekige ruimte van beperkte afmetingen aangeduid op het snijpunt van Voorstraat-Peperstraat en Rodeheldenstraat- Herenstraat.

De Voorstraat en de Peperstraat vormen thans het belang- rijkste tracé binnen de omwalling. Aan de westzijde wordt de Voorstraat afgesloten door de Huizen- of Culemborgse poort. Ter weerszijden van deze poort wordt de stadskern door een reeks muurhuizen begrensd, waarvan het noordelijk deel met de poort thans is gerestaureerd. De Peperstraat heeft een uit- gang over de Korne in de richting Tiel (voormalige Vrouwen- of Tielse poort). Op de hoek van de Peperstraat en de Rode- heldenstraat ligt het in 1544 in een woonhuis ingerichte raad- huis, dat na verbouwingen in 1608 en in 1739-'40 en na een recente restauratie zijn huidige vorm verkreeg. Tegen de voor- gevel van de kerk staat de Waag, een vroeg 19de eeuwse houten zuilen-galerij; er naast de uit 1732 daterende stadspomp. De compactere "stedelijke" bebouwing bleef beperkt tot het zui- delijke deel van de stad. In het noordelijke deel hebben de

tuinen en boomgaarden van de stadsboerderijen steeds een belangrijk gedeelte van de gronden binnen de ommuring ingenomen. Hier ligt thans nog het weeshuis, dat in 1612 door Maria, gravin van Nassau werd gesticht op het terrein van het uit 1420 daterende Franciscaner klooster, dat waarschijnlijk bij de brand van 1 oktober 1575 was verwoest. De noordwestelijke hoek van de omwalling wordt door een molen geaccentueerd. Aan de westzijde van het stadje ligt het terrein van het voormalig kasteel, rondom met bos beplant, waarvan het open midden-gedeelte als sportterrein is aangelegd. Aan de noordwest- en noordzijde wordt de stad voorts omsloten door uitgestrekte graslanden. Aan de zuid- en oostzijde liggen tussen de ommuring en de Korne gronden, die als moestuinen in gebruik zijn, een bestemming voor dergelijke gronden, die al van eeuwen her dateert. Ook de terreinen zuidelijk van de Korne tussen het riviertje en de zgn. Erichemse kade zijn als moestuinen en ten dele als boomgaard in gebruik. Deze gronden vormen aan die zijde een fraaie tegenstelling met de daarboven uitrijzende stad.

Behoort bij het besluit van de Ministers van
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk
en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke
Ordening

van 23 FEB. 1968

O.K.N. nr. 129456